

וחד מהם אמר: חמשים אלף היו, וכל אחד ואחד שקול כשבעים סנהדרין.

תו מפרשינן: כתיב בשמואל: "וילך דוד, ויעל את ארון האלהים מבית עובד אדום עיר דוד בשמחה. ויהי כי צעדו נושאי ארון ה' עשה צעדים, ויזבח שור ומריא [שור מפוטם] —

ואילו בדברי הימים כתיב: "ויהי דויד וזקני ישראל ושרי האלפים ההולכים להעלות את ארון ברית ה' מן בית עובד אדום בשמחה. ויהי בעזור האלהים את הלויים נושאי ארון ברית ה' ויזבחו שבעה פרים ושבעה אילים"!

אמר פירש רב פפא בר שמואל:

על כל פסיעה ופסיעה היו זובחים שור ומריא, ועל כל שש ושש פסיעות, היו זובחים שבעה פרים ושבעה אילים.⁽³⁾

בראותם את הארון, אלא קוצרין ובאותה שעה משתחווים היו.⁽²⁶⁾

וחד אמר: משום דמילי נמי אמור אנשי בית שמש [דיברו בגנותו של ארון]; וכך אמרו:

לה-ב "מאן אמריך דאימריית [מי הכעיסך כשכעסת ולא הצלת את עצמך מן השביה], ומאן אתא עלך דאיפייסת [ועתה מי פייסך שנתפייסת לבוא מאלריך]?!⁽¹⁾

כתיב: "ויך בעם [באנשי בית שמש] שבעים איש וחמשים אלף איש".

ומדכפל לשון "איש", וגם אמר "וחמשים", משמע שאין הכוונה לחמשים אלף ושבעים איש; ונחלקו בפירוש הפסוק רבי אבהו ורבי אלעזר:

חד מהם אמר: שבעים איש היו, וכל אחד ואחד שקול כחמשים אלף.

1. א. הכוונה בזה, שהפלשתים לא התזירוהו בטוב לבם, אלא מפני מה שעשה להם הארון, [כמבואר בשמואל א פרק ה], וכמו שכתב רש"י "שנתפייסת לבוא מאלריך".

וזה הוא שאמרו: אם נשבית למה חזרת, ואם חזרת למה נשבית, וכי אטו היה מי שהכעיסך בשעה שנשבית שיצדיק את השביה, והיה מי שיפייסך, שיצדיק את השביה?!

ב. לפי מה שכתב ב"הערות" [הובא בהערה 26 בעמוד א], שהיתה הטענה עליהם על שלא שמחו כדבעי בחזרת הארון, מתבאר היטב לשון הגמרא "מילי נמי אמור", והיינו שלא די שלא שמחו, אלא אף דיברו בגנות השביה והשיבה.

2. מהרש"א.

3. פירוש: בכל אחד מהששה צעדים היו זובחים

26. א. כתב רש"י: "והאי ראו" לשון בזיון הוא, כמו [שיר א ו]: "אל תראוני שאני שחרחורת, כלומר: אל תסתכלו בי לבזיון שאני כעורה; וברש"י שם ציין לפסוק "כי ראו בארון ה'"], וראה מה שכתב מהרש"א בזה.

ב. העיר ב"הערות", הרי קימה בפני ספר תורה נלמד מקל וחומר מתלמידי חכמים, ומבואר בשולחן ערוך [יורה דעה רמד ה]: "אין בעלי אומנויות חייבים לעמוד בפני תלמיד חכם בשעה שעוסקין במלאכתן", ואם כן אינם צריכים לעמוד בפני ספר תורה, ולמה הוכחו? [ויש לומר שארון שאני, ראה שם; וראה מה שכתב בזה ב"עיון יעקב", וב"מנחה חריבה"], וביאר שם, שעיקר הטענה היה על שלא שמחו כראוי בשוב הארון משדה פלשתים, ולא משום כבוד בעלמא.

ואילו בשמואל לרב פפא בר שמואל: "ויבואו עד גורן נכון, וישלח עווה אל ארון האלהים ויאחז בו, כי שמטו הבקר"!?

אמר רבי יוחנן: בתחילה כשבא ארון לשם נעשה להם הארון ככידון ההורג, שהרי הרג את עוזא.

ולבסוף כשהוטה הארון לבית עובד אדום, נעשה "נכון" שהכין את ביתו, (6) וכמו שנאמר: "וישב ארון ה' בית עובד אדום הגתי שלשה חדשים, ויברך ה' את עובד אדום ואת כל ביתו". (7)

א. כאן ממשיכה הגמרא להביא את

אמר ליה רב חסדא לרב פפא בר שמואל: אם כן — שעל כל פסיעה ופסיעה היו זובחים — מילאת את כל ארץ ישראל במות [מזבחות]!?! (4)

אלא אמר רב חסדא ליישב את הפסוקים: על כל שש פסיעות זבחו שור ומריא, ועל כל ששה מדרים של שש פסיעות [שלשים ושש פסיעות], היו זובחים שבועה פרים ושבועה אילים. (5)

תו מקשינן: כתיב בדברי הימים [א יג ט]: "ויבואו עד גורן כידון, וישלח עוזא את ידו לאחוז את הארון כי שמטו הבקר. ויחר אף ה' בעוזא ויכהו על אשר שלח ידו אל הארון וימת שם לפני אלהים".

ויאמר ארונה מדוע בא אדוני המלך אל עבדו, ויאמר דוד לקנות מעמך את הגורן לבנות מזבח לה' ותעצר המגפה מעל העם], ולפי פירוש זה כתב רש"י להפך את הגירסא: "בתחילה נכון ולבסוף כידון", והוא על שם המזבח שתחילתו בנוי ולבסוף חרב, ש"כידון" לשון שבר וחורבן הוא, וכמו שנאמר באיוב [כא כ] "יראו עיניו כידו", והיינו "שברו", [וראה רש"י שם].

והמהרש"א פירש, שמתחילה נשאוהו שלא כמשפט, ונעשה כידון לעוזא, ולבסוף כשנשאוהו בפעם השניה מבית עובד אדום, נשאוהו באופן נכון, וכמבואר בפסוקים בדברי הימים.

7. הביא רש"י [מברכות סד א], שאשתו של עובד אדום ושמונה כלותיה ילדו ששה בכרס אחד; והיינו דכתיב [דברי הימים א כו ד]: "ולעובד אדום בנים, שמעיה הבכור יהוובד השני, יואח השלישי, ושכר הרביעי, ונתנאל החמישי. עמיאל הששי, יששכר השביעי, פעלתי

שור ומריא, ולא נקט הפסוק "ששה צעדים", אלא משום שבסוף ששה צעדים היו זובחים שבועה פרים ושבועה אילים, כמפורש בדברי הימים, מהרש"א.

4. נתבאר על פי רש"י; וראה מה שכתב על זה ב"מנחה חריבה", וראה עוד שם ביאור בתמיהה זו של רב חסדא.

5. א. ראה במהרש"א ביאור הפסוק לשיטת רב חסדא.

ב. צריך ביאור: והרי עדיין תמיהתו של רב חסדא קיימת, שארץ ישראל מליאה במות; וב"עבודת דוד" תמה על עיקר תמיהתו של רב חסדא: וכי משום שזבחו על כל פסיעה ופסיעה, מבית עובד אדום ועד "עיר דוד", שייך לומר: "מילאת את כל הארץ במות"?!?

6. נתבאר על פי רש"י; ועוד הביא רש"י פירוש בשם רבי מנחם ברבי חלבו, ש"גורן נכון" הוא גורן ארונה היבוסי, [ראה שמואל ב כד כא:

הקים יהושע בתוך הירדן, תחת מצב רגלי הכהנים נושאי ארון הברית, ויהיו שם עד היום הזה. והכהנים נושאי הארון עומדים בתוך הירדן, עד תום כל הדבר אשר צוה ה' את יהושע לדבר אל העם, ככל אשר צוה משה את יהושע, וימהרו העם ויעבורו. ויהי כאשר תם כל העם לעבור, ויעבור ארון ה' והכהנים לפני העם. ויעברו בני גד ובני ראובן".

"ויהי בעלות הכהנים נושאי ארון ברית ה' מתוך הירדן, נתקו כפות רגלי הכהנים אל החרבה, וישבו מי הירדן למקומם, וילכו כתמול שלשום על כל גדותיו. והעם עלו מן הירדן בעשור לחודש הראשון, ויחנו בגלגל בקצה מזרח יריחו. ואת שתיים עשרה האבנים האלה אשר לקחו מן הירדן, הקים יהושע בגלגל".

נמצאת אתה אומר: שלשה מיני אבנים היו:

א. **אחד שהקים משה בעבר הירדן** [המזרחי] **בארץ מואב.**

ומנין שהקים שם אבנים, וכתב עליהם את דברי התורה: **שנאמר** [דברים א ה]:

"בעבר הירדן בארץ מואב, הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר".

ולחלן [דברים כז ה] **הוא אומר:** "ובנית שם [בהר עיבל] מזבח לה' אלהיך, מזבח אבנים

הברייתא בענין מעבר הירדן, שנפסקה לעיל בעמוד א; וכך הוא נוסח הברייתא: "עודם בירדן, אמר להם יהושע: הרימו לכם איש אבן אחת על שכמו למספר שבטי ישראל [כדי שיתן אותם יהושע תחת מצב רגלי הכהנים] וכו', סימן לבנים שעברו אבות את הירדן; עודם בירדן אמר להן יהושע: שאו לכם מזה מתוך הירדן ממצב רגלי הכהנים הכן שתיים עשרה אבנים [אחרות], והעברתם אותם עמכם והנחתם אותם במלון אשר תלינו בו הלילה, ניכול בכל מלון ומלון, תלמוד לומר אשר תלינו בו הלילה]; אמר רבי יוסי בן חלפתא וכו', מכאן אתה מחשב לכובדו של אשכול; וכיון שעלה האחרון שבישראל מן הירדן, חזרו מים למקומן, שנאמר וכו' נמצא ארון ונושאו וכהנים מצד אחד וישראל מצד אחד, נשא ארון את נושאו ועבר, שנאמר וכו'; נמצאת אתה אומר וכו'".

ב. סדר הפסוקים ביהושע:

[ך ח]: "למען תהיה זאת אות בקרבכם, כי ישאלון בניכם מחר לאמר, מה האבנים האלה לכם. ואמרתם להם, אשר נכרתו מימי הירדן מפני ארון ברית ה' בעברו בירדן נכרתו מי הירדן, והיו האבנים האלה לזכרון לבני ישראל עד עולם. ויעשו כן בני ישראל כאשר צוה יהושע, וישאו שתי עשרה אבנים מתוך הירדן, כאשר דבר ה' אל יהושע, למספר שבטי בני ישראל, ויעברום עמם אל המלון, ויניחום שם. ושתיים עשרה אבנים

אדום", וזה הוא משום שילדו שמונת הבנים ואמם ששה בנים, הרי חמשים וארבע, ועוד שמונת הבנים הרי ששים ושנים.

[כך שמו] השמיני, כי ברכו אלהים [לעובד אדום], הרי שהיו לו שמונה בנים. ואילו אחר כך נאמר: "ששים ושנים לעובד

לא תניף עליהם כרזל. וכתבת על האבנים (8) [של המזבח] את כל דברי התורה הזאת באר היטב".

ואתיא זה מזה בגזירה שוה: "הואיל משה באר" — "באר היטב", מה להלן בהר עיבל נצטוו להקים אבנים ולכתוב עליהן את דברי התורה, אף משה הקים בארץ מואב אבנים, וכתב עליהן את דברי התורה.

ב. ואחד שהקים יהושע בתוך הירדן; שנאמר: "ושתים עשרה אבנים הקים יהושע בתוך הירדן". (9)

ג. ואחד שהקים יהושע — אחר שהקים אותם תחילה בהר עיבל ועשה שם מזבח — בגלגל, שנאמר: "ואת שתים עשרה האבנים האלה אשר לקחו מן הירדן הקים יהושע בגלגל".

תנו רבנן: (10)

כתיב [דברים כז ד]: "והיה בעברכם את הירדן תקימו את האבנים האלה אשר אנכי

מצוה אתכם היום בהר עיבל ושדת אותם בשיד"; וכתיב [שם]: "וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת". (11)

וכיצד כתבו ישראל את התורה על האבנים שהיו מסיידות בסיד, האם קודם שסיידו כתבוה, או לאחר שסיידו כתבוה?

רבי יהודה אומר: על גבי האבנים עצמם כתבוה, שנאמר: "וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת", ואחר כך סדו אותן בסיד. (12)

אמר לו רבי שמעון: לדבריך, היאך למדו אומות העולם של אותו הזמן — תורה?! והרי לשם כך נצטוו לכתוב את התורה בשבעים לשון, כדי שיוכל כל אחד מאומות העולם ללמוד את התורה, כדי שלא יהא להם פתחון פה לומר: לא היה לנו מהיכן ללומדה; ואם סדו אותם בסיד לאחר הכתיבה, היאך ילמדוה?!?

אמר לו רבי יהודה לרבי שמעון:

עליהם רק את מנין המצוות כמו שכתובות בהלכות גדולות כעין אזהרות, ויהיה לפי זה ביאור הכתוב "באר היטב": שתהא הכתיבה מבוארת וכתיבה תמה; אבל רבותינו ז"ל במסכת סוטה אמרו, שכתבו התורה בשבעים לשון, שנאמר "באר היטב", וכן נמצא בספר "תאגי", שהיתה כל התורה כתובה בהם מ"בראשית" עד לעיני כל ישראל, בתגיה וזיוניה, ומשם נעתקו התגין בכל התורה; וכתב הרמב"ן ז"ל שיתכן שהיו האבנים גדולות מאד, או שהיה ממעשה נסים.

12. ראה מה שכתב רבינו עקיבא איגר, בדין מחיקת השמות על ידי הסיד שסדו עליהם.

8. הוגה על פי הפסוק, ועל פי "עין יעקב".

9. ועל אותן האבנים לא כתבו כלום, ולא הקימום אלא לזכרון שעברו בני ישראל את הירדן, תשב"ץ חלק א סימן נג.

10. בתוספתא שלפנינו הוא המשך הברייתא, ואינה ברייתא אחרת, רק שאין כתוב שם התיבות: "כיצד כתבו ישראל את התורה", אך יש חילוקי נוסחאות רבים בין הברייתא שבגמרא, לבין הברייתא שבתוספתא שלפנינו.

11. כתב התשב"ץ בחלק א סימן נג, שלדעת האבן עזרא בשם הגאון רבי סעדיה ז"ל, כתבו

מִן הַכְּתָב: "רַק מְעַרֵי הַעַמִּים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה לֹא תַחֲזִיחַ כָּל נִשְׁמָה. כִּי הַחֶרֶם תַּחֲרִימֶם, הַחֲתִי וְהָאִמּוּרִי הַכֹּנְעָנִי וְהַפְּרָזִי הַחַוִּי וְהַיְבוּסִי, כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ ה' אֱלֹהֶיךָ. לִמְעַן אֲשֶׁר לֹא יִלְמְדוּ אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת כְּכָל תּוֹעֲבוֹתֵם אֲשֶׁר עָשׂוּ לְאַלְהֵיהֶם, וַחֲטַאתֶם לַה' אֱלֹהֵיכֶם."

ולכך כתבו כן מלמטה, כדי ללמד לאותם אנשים משבעת האומות שיצאו ארץ ישראל, שלא נצטוינו להחרימם, כי רק אלו שבתוך גבול ארץ ישראל נצטוינו להחרימם כדי שלא ילמדו אותנו מעשיהם המקולקלים, אבל את

בינה יתירה נתן בהם הקדוש ברוך הוא באומות העולם, ושיגורו נוטירין [סופרים] שלהם, וקילפו את הסיד כדי לקרוא מה שכתוב על האבנים, והשיאווה [העתיקה], כלומר: נטלוה משם על ידי העתקה.

ועל דבר זה נתחתם גזר דינם של אומות העולם לבאר שחת [גיהינום], שהיה להן ללמוד אחר שהעתיקו ולא למדו.⁽¹³⁾

רבי שמעון אומר:

א. על גבי סיד כתובה.

ב. וכתבו להן ישראל לאומות העולם למטה

לפני בית דין של ישראל, לדרוש ולדון במדות שהתורה נדרשת בהן, אבל לא להם לדרוש ולדון ולהוציא דבר מתוך דבר, וזהו מה שנאמר שם: "ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צוני ה' אלהי, לעשות כן בקרב הארץ אשר אתם באים שמה לרשתה. ושמרתם ועשיתם, כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים, אשר ישמעון את כל החוקים האלה, ואמרו, רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה", דגם בשבע מצוות שלהן, בין הקבלה ובין הדין במדות שהתורה נדרשת בהן להבין דבר מתוך דבר, הכל נמסר רק לישראל בלבד.

ועוד, הרי מוכרח מדברי התוספות שבאות א, שהם נתבעים על שלא נתייירו; שאם לא כן מאי קשיא, כי במתן תורה לא הוציע להם הקב"ה את ספר התורה כדי שילמדו ממנו את מצוותיהם, אלא את התורה עצמה על מנת שיקיימוה כולה, ולכן אף שלא הסכימו לא נתבעו על כך, ולא נתחתם גזר דינם אלא על שלא למדו מן התורה שהעתיקו, את מה שנתחייבו; וראה עוד בהערה 16 שכן מוכח גם מדברי רש"י.

13. א. הקשו התוספות: למה דוקא על זה נתחתם גזר דינם, ולא על מה שלא קיבלו את התורה, בשעה שהחזירה הקב"ה על כל אומה ולשון בשעת מתן תורה!?

ותיירו, שהתביעה עליהם כאן גדולה יותר, שהרי כתובה היתה בידם, ובכל זאת לא רצו ללמוד; וראה עוד מה שכתבו.

ב. בספר "עבודת דוד" הביא, ששאלו את מרן הגרי"ז זצ"ל, למה הוצרכו לכתוב את כל התורה בשבעים לשון, שהרי אין תביעה על הגויים שיתגיירו, אלא שיקיימו שבע מצוות שלהם בלבד, וכדי שלא יהא להם פתחון פה בזה, הרי די שיכתבו את שבע המצוות [ראה שם היטב, וראה מה שכתב בזה ה"חזון איש" סימן קמו לפרק זה, אות א ד"ה ל"ה ב]! ואמר על זה הגרי"ז, דאולי גם בשביל שבע המצוות בלבד, כתבו את כל התורה, כדי ללמוד מהיקש ומגזירה שוה.

ג. ויש להעיר על זה:

כי מלבד שזה סותר למה שכתב הגרי"ז הנדפס על פרשת ואתחנן, שאם יש ספק בדין מן הדינים של מצוות בני נח, הרי הם צריכים לבוא

שבחוץ לארץ אם אתם חוזרין בתשובה
נקבל אתכם. (14)

והיא ממשיכה להביאה בדף לו א: "בא
וראה".

הא (15) למדת: שאם היו — אנשים משבעה
עממין היושבים בחוצה לארץ — חוזרין
בתשובה, היו מקבלין אותן; אבל לדעת רבי
יהודה, כל שהוא משבעה עממין אין מקבלין
אותם ונהרגים, והם בכלל "לא תחיה כל
נשמה". (16)

אמר רבא בר שילא: מאי טעמא דרבי
שמעון, שהוא סובר: על גבי סיד כתובה,
והרי ממה שאמרה תורה: "וכתבת על
האבנים" הרי משמע כדקדוקו של רבי
יהודה, שעל גבי אבנים כתובה!?

ומפרשין טעמא משום דכתיב [ישעיה לג
יב]: "והיו עמים משרפות סיד", על עסקי

הגמרא מפסיקה כאן בהבאת הברייתא,

ישראל לחוץ לארץ הוא גזירת הכתוב, אלא
שנתן רש"י טעם לחילוק משום שאלו חוזרין
ואלו לא חוזרין, שאם לא היה טעם לחלק
בניהם, לא היינו דורשים את הפסוק לחלק בין
ארץ ישראל לחוץ לארץ, ראה שם היטב.

ב. כתב ה"חזון איש" [שם ד"ה ל"ה ב]
ד"חוזרין בתשובה" היינו לשמור שבע מצוות
בני נח, וזה הוא לשון "תשובה", שהרי לא
חטאו אלא באלו; וראה מה שיתבאר בזה
בהמשך הענין בהערה 16.

ג. עוד כתב שם ה"חזון איש" [אות ב ד"ה
ל"ה ב]: וצריך עיון מה עדיפות יש במה שכתבו
בסוף הדף!?! ואולי הניחו חלק בין "החרם
תחרימם" עד "למען", כדי שישומו לב.

15. א. מלשון רש"י נראה, שאין גורס כן
בגמרא בהדיא, אם כי הדברים אמת, וכמו
שהביא רש"י מן התוספתא "אם אתם חוזרין
בכם, אנו מקבלים אתכם".

16. כתב רש"י בחומש על הפסוק "למען אשר
לא ילמדו": "הא אם עשו תשובה ומתגייירין,
אתה רשאי לקבלם".

ופשטות כוונת רש"י היא לדברי רבי שמעון,
ומדכתב רש"י "ונתגייירו" משמע ש"חוזרין
בתשובה" היינו גירות [ראה לעיל הערה 14

14. לשון רש"י הוא: "שלא נצטוו להחרימם,
אלא אותן שבתוך גבולן נצטוו להחרימם, כדי
שלא ילמדו אותנו מעשיהם המקולקלים, אבל
אתם היושבים חוצה לה, אם אתן חוזרין
בתשובה, נקבל אתכם, ושבתוכה אין מקבלין
שמחמת יראה עושין".

ולכאורה תחילת דבריו סותרים לסופם,
שמתחילת לשוננו משמע, שלא נאמר "לא תחיה
כל נשמה" אלא על אותם שבארץ, וסוף דבריו
משמע, שאף אותם שבארץ יכולים אנו לקבל אם
שבו בתשובה — כמו אותן שבחוצה לארץ —
אילו היו חוזרים בתשובה שלימה ולא מחמת
יראה!?

ובפשטותו משמע כוונתו, שאין חילוק בדין
"לא תחיה כל נשמה" בין אלו שבארץ לבין אלו
שבחוצה לארץ, ועיקר הדין תלוי בתשובה,
ומשום כך נקבלם ולא נהרגם אם יחזרו; אלא
שאותן שבארץ ישראל לא נקבל אף אם ישוּבו
בתשובה, משום שהם שבים מחמת יראה; ומיהו
לשון רש"י לקמן עמוד א בד"ה כמאן כרבי
שמעון "דאמר שכתב להם שיחזרו בתשובה
ויקבלום, אלמא לא היו העומדים חוץ
לגבולין בכלל לא תחיה כל נשמה", לא
משמע כן.

וה"חזון איש" [סימן קמו לפרק זה אות א
ד"ה ונראה], כתב שעיקר החילוק בין ארץ

כתיב: כי תצא [מארץ ישראל לחוץ לארץ] למלחמה על אויביך, ונתנו ה' אלהיך בידך, ושבת שבינו. וראית בשביה אשת יפת תואר, וחשקת בה ולקחת לך לאשה".

ומה שאמר הכתוב "ושבת שבינו" מיותר הוא, ובא הכתוב לרבות כנענים [או משאר שבעה אומות] שבחוצה לארץ, שאם חוזרין בתשובה מקבלין אותן, ויכול ליקח מהם אשת יפת תואר.

סיד הם נשרפים, שהיתה מגולה לפניהם על הסיד, ובכל זאת לא למדוה.

ורבי יהודה מפרש את הפסוק "והיו העמים משרפות סיד"⁽¹⁷⁾: העמים כל שאין הם מתגיידין ושם "עמים" עליהם, הרי הם כפי סיד, מה סיד אין לו תקנה אלא שריפה, אף אותם הכותים אין להם תקנה אלא שריפה בגיהנום.⁽¹⁸⁾

כמאן אזלא הא דתניא [כדעת מי היא הברייתא הבאה]:

למטה בשביל שבעה עממין שבחוצה לארץ, ורבי יהודה אינו מודה לו בזה, משום שהוא סובר שלשבעה עממין אין מועיל תשובה; ואם נאמר דגירות מועיל להם, אם כן למה לא כתבו כן אף לרבי יהודה, כדי שידעו, שיכולים הם להתגיייר אם ירצו [ובפרט לפי מה שנתבאר לעיל שנתבעו הגויים על שאין הם מתגייירם, ולכך נכתבה התורה מתחילה בשבעים לשון כדי שיקלפו את הסיד וילמדו ויתגייירו]; ובפשוטו משמע מזה, שלרבי יהודה אין גיות מועלת לשבעה עממין, ואם כן האיך אפשר לומר, שהוא דבר פשוט שגירות מועילה להם!?

17. פירוש, כי לפי רבי יהודה שהיתה התורה כתובה תחת הסיד, לא משמע לגמרא לפרש את הפסוק על מה שלא למדו אחר שקילפו את הסיד, כי זה אינו ענין לסיד, כיון שעל האבנים היה כתוב.

18. א. נתבאר על פי רש"י, וצריך ביאור למה כתב רש"י: "שכל זמן שאין מתגייירין והם קרויים עמים" רק לפי רבי יהודה, ולא לפי רבי שמעון, שהרי בזה לא נחלקו!?

וראה עוד במהרש"א שדקדק מדברי רש"י ד"משרפות" היינו גיהנום, הוא דוקא לרבי

אות ב], ורבי יהודה נחלק עליו אף על פי שנתגייירו ממש; ואם תאמר: הרי כתב רש"י כאן, שאותם שבארץ ישראל אין מקבלים אותם, ואילו רש"י שם סתם, ומשמע שאפילו אותם שבארץ ישראל מקבלים אותם?! צריך לפרש על פי פשוטו משמעות רש"י כאן שעיקר הדין תלוי בתשובה ואין חילוק בין ארץ ישראל לחוץ לארץ [ראה לעיל הערה 14 אות א], ולכן לא כתב שם רש"י אלא את עיקר הדין, ומה שאין מקבלים אותם משום שאנו אומרים שמיראה עשו, זה הוא דין אחר, וגם יכול להשתנות באופן שידעו אנו בודאות שהוא מתכוין להתגיייר באמת, ושלא מחמת יראה, וביותר, יתכן שאינו רק דין שלא לקבלם, אבל אם נתגייירו אין הורגים אותם, כי שמא לא עשו כן מיראה.

ואולם נחלקו בכונת רש"י, המזרחי וה"גור אריה", לדעת הרא"ם, לא נתכוין רש"י אלא לקבלת שבע מצוות ולגירות של גר תושב, כי אם נתגייירו אין צריך להשמיענו, שכבר יצא משם שבעה עממין; וה"גור אריה" דחה דבריו, שאינו מוכרח, ואפילו נתגייירו ממש צריך להשמיענו; ושניהם לא הזכירו כלום ממחלוקת רבי שמעון ורבי יהודה.

ויש לעיין, שהרי רבי שמעון אמר שכתבו להן